



NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Poznaniu

LPO.411.3.2.2024

Pani
Marcjanna Klessa
Dyrektor
Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej
w Poznaniu

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

zmienione zgodnie z treścią uchwały nr KPK-KPO.441.56.2025 Komisji Rozstrzygającej w Najwyższej Izbie
Kontroli z dnia 10 czerwca 2025 r.

**I/24/003 System sprawdzania i oceniania egzaminów maturalnych
w latach 2021- 2024**

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu ¹ , ul. Gronowa 22, 61-655 Poznań
Kierownik jednostki kontrolowanej	Marcjanna Klessa, Dyrektor, od 1 stycznia 2018 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Realizacja zadań w zakresie sprawdzania i oceniania egzaminu maturalnego
Okres objęty kontrolą	Lata 2021-2024 ² , z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed lub po tym okresie, istotnych dla kontrolowanej działalności
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
Kontrolerzy	Aneta Kalinowska, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/139/2024 z 4 października 2024 r. Renata Robińska, doradca techniczny, upoważnienie do kontroli nr LPO/140/2024 z 4 października 2024 r.

(akta kontroli str. 1, 2)

¹ Dalej: OKE lub Komisja

² Czynności kontrolne prowadzono do 31 stycznia 2025 r.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK

OCENA OGÓLNA

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w latach 2021-2024 była przygotowana organizacyjnie do wykonywania zadań w zakresie sprawdzania i oceniania egzaminów maturalnych. Struktura organizacyjna OKE, w tym zakres zadań, uprawnień i odpowiedzialności poszczególnych wydziałów oraz pracowników umożliwiały prawidłową realizację zadań OKE w zakresie przeprowadzania, sprawdzania, oceniania i weryfikacji wyników egzaminów maturalnych.

OKE podejmowała działania w celu zapewnienia zasobów kadrowych do sprawdzania i oceniania prac egzaminacyjnych poprzez organizowanie szkoleń dla egzaminatorów oraz kandydatów na egzaminatorów. W latach 2021-2024 w ewidencji prowadzonej w OKE wpisanych było odpowiednio: 13 840, 14 283, 14 404 i 14 591 egzaminatorów w zakresie egzaminów maturalnych, co pozwalało na wyznaczenie do sprawdzania i oceniania prac niezbędnej liczby egzaminatorów. W okresie objętym kontrolą przeszkolono łącznie 1 054 kandydatów na egzaminatorów. Szkolenia przeprowadzone zostały zgodnie z ramowym programem szkoleń. Każde szkolenie zakończone było egzaminem ze znajomości zasad przeprowadzania i oceniania egzaminu maturalnego, a pozytywny wynik uzyskało łącznie 1 029 uczestników. OKE opracowała również procedury dotyczące monitorowania jakości pracy egzaminatorów.

W okresie objętym kontrolą zapewniono równy dostęp do wglądu do prac egzaminacyjnych i weryfikacji liczby punktów osobom uprawnionym. Corocznie wzrastała liczba wniosków o wgląd do prac maturalnych (z 4,9 tys. w 2021 r. do 8,6 tys. w 2024 r.). W związku z rosnącą skalą wniosków o wgląd nie prowadzono działań zmierzających do optymalizacji tego procesu (np. udostępnienie prac w formie elektronicznej). Terminy wglądu sięgały sierpnia i września. Na 6 933 wniosków złożonych w pierwszym tygodniu po ogłoszeniu wyników egzaminów, tj. od 9 lipca, w 43% przypadków wyznaczono termin wglądu na sierpień.

W OKE nie zapewniono skutecznych mechanizmów, pozwalających na wyeliminowanie lub istotnie zminimalizowanie wystąpienia błędów merytorycznych popełnianych przez egzaminatorów. W efekcie, wprowadzone w OKE regulacje i podejmowane na ich podstawie działania mające na celu poprawę jakości oceniania prac nie ograniczały skali i zakresu błędów popełnianych przez egzaminatorów. Tym samym Dyrektor OKE nie zapewniła skutecznej i efektywnej kontroli zarządczej, o której mowa w art. 69 ust. 1 pkt 2 ustawy z 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych⁵ w obszarze sprawdzania i oceniania egzaminu maturalnego. Jeszcze przed ogłoszeniem wyników egzaminów, weryfikacja ok. 10% prac poprzednio sprawdzonych i ocenionych przez egzaminatorów, wykazała błędy w ocenianiu skutkujące koniecznością zmiany wyniku w szczególności w pracach: z biologii w od 19% w 2021 r. do 50% w 2024 r., a z chemii od 26% do 22%. Pomimo wprowadzonych procedur i narzędzi przewidzianych w procedurze w latach 2021-2024 odsetek egzaminatorów popełniających nadal błędy merytoryczne przy ocenianiu zadań, ujawnione w wyniku weryfikacji na wniosek zdającego, sukcesywnie wzrastał z 10,1% w 2021 r. do aż blisko 20% w 2024 r. Niepokojący był zwłaszcza odsetek egzaminatorów z przedmiotu chemia, który w kolejnych latach wyniósł

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dz. U. z 2024 r., poz. 1530, ze zm., dalej: ufp.

odpowiednio 46% , 65%, 78% i 70%. Z kolei z przedmiotu biologia odsetek ten wyniósł od 60% w 2021 r. do aż 74% w 2024 r. Dokonana w OKE weryfikacja egzaminatorów popełniających najwięcej błędów, doprowadziła do skreślenia z ewidencji dziewięciu egzaminatorów za nieprzestrzeganie zasad oceniania (odsetek błędnie ocenionych prac od 57% do 95%) lub wdrażano wobec nich działania naprawcze określone w procedurze. Podniesienie wynagrodzenia egzaminatorom w 2024 r. o 30%, nie przełożyło się na zmniejszenie liczby błędów popełnianych przez nich, chociaż ponad połowa ankietowanych⁶ egzaminatorów wskazywała niskie stawki wynagrodzenia jako przyczynę ich popełniania. Corocznie ponad 30% złożonych wniosków o weryfikację sumy punktów zostało pozytywnie rozpatrzonych, skutkując podwyższeniem wyniku egzaminu maturalnego (od 37,7% w 2021 r. do 31,6% w 2024 r.), przy czym w 2023 r. odsetek ten wyniósł 44,7%. Największy odsetek wniosków rozpatrzonych rokrocznie pozytywnie, skutkujących zmianą świadectw dojrzałości, dotyczył prac egzaminacyjnych z biologii (od 51,7% w 2021 r. do 39,0% w 2024 r.) oraz chemii (od 52,3% w 2021 r. po 59% w 2023 r. do 48,6% w 2024 r.). Zaznaczyć należy, że uzyskanie wysokiej punktacji z tych przedmiotów jest istotne w kontekście rekrutacji na niektóre kierunki studiów, np. lekarski lub dentystyczny.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

Opis stanu
faktycznego

Zgodnie ze Statutem⁷ Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu zasięg terytorialny jej działania obejmował województwa: lubuskie, wielkopolskie i zachodniopomorskie. Struktura organizacyjna Komisji, w tym zakres zadań, uprawnień i odpowiedzialności poszczególnych wydziałów oraz pracowników umożliwiały prawidłową realizację zadań OKE w zakresie przeprowadzania, sprawdzania, oceniania i weryfikacji wyników egzaminów maturalnych, stosownie do standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych, określonych w komunikacie Ministra Finansów w sprawie kontroli zarządczej⁸. W Regulaminie organizacyjnym⁹ OKE w Poznaniu wyodrębniono Wydział Egzaminów z Zakresu Kształcenia Ogólnego¹⁰, do zadań którego należało przygotowanie i przeprowadzenie - we współpracy z Wydziałem Organizacyjno-Administracyjnym - egzaminów (w tym maturalnego). WEZKO odpowiadał m.in. za szkolenie przewodniczących lub egzaminatorów powtórnego sprawdzania¹¹ w zakresie stosowania zasad oceniania rozwiązań zadań otwartych, koordynowanie procesu sprawdzania i oceniania prac egzaminacyjnych,

⁶ NIK przeprowadziła badanie ankietowe dotyczące systemu sprawdzania i oceniania egzaminów maturalnych w latach 2021-2024, którego respondentami byli egzaminatorzy powołani przez OKE w Poznaniu w 2024 r. do sprawdzania i oceniania maturalnych prac egzaminacyjnych. Spośród 1776 egzaminatorów, którym wysłano ankietę, w badaniu wzięło udział 946 osób (z tego 83% stanowili egzaminatorzy, 9,5% egzaminatorzy-weryfikatorzy a 7,5% przewodniczący zespołów egzaminatorów). Dalej: ankietę NIK.

⁷ Wprowadzonym zarządzeniem nr 741 Dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej z 5 września 2019 r. w sprawie nadania statutów okręgowym komisjom egzaminacyjnym.

⁸ Komunikat Nr 23 Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2009 r. w sprawie standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych (Dz. Urz. MF z 2009, poz. 15 Nr 84).

⁹ Wprowadzonym Zarządzeniem nr 49/2019 Dyrektora OKE w Poznaniu z dnia 17 grudnia 2019 r.

¹⁰ Dalej: WEZKO

¹¹ Dalej również: egzaminator-weryfikator lub EW.

weryfikowanie jakości pracy zespołów, jak również realizowanie zadań związanych z rozpatrywaniem wniosków o weryfikację sumy punktów.

Realizacja tych zadań wynikała także z zakresów obowiązków pracowników WEZKO, w szczególności ekspertów przedmiotowych¹² w zakresie egzaminu maturalnego.

Z kolei Wydział Organizacyjno-Administracyjny podejmował działania w zakresie zorganizowania funkcjonowania ośrodków sprawdzania i oceniania prac egzaminacyjnych¹³. Do jego zadań należało również realizowanie procesu szczytywania oraz informatycznego opracowania wyników przeprowadzonych egzaminów oraz ich weryfikacji, w tym zapewnienie zdającym możliwości wglądu do prac egzaminacyjnych.

(akta kontroli str. 6-91)

Na podstawie zarządzenia Dyrektora OKE nr 30/2022 z 28 marca 2022 r. w sprawie wprowadzenia Zasad funkcjonowania kontroli zarządczej Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu, w latach 2022, 2023 i 2024 sporządzono w OKE rejestr ryzyk. Wskazano w nim m.in. ryzyko wystąpienia błędów merytorycznych i/lub technicznych popełnianych przez egzaminatorów w czasie sprawdzania i oceniania prac egzaminacyjnych. Zaplanowane działania zapobiegawcze służące zmniejszeniu prawdopodobieństwa występowania tego ryzyka nie były jednak skuteczne, co opisano szczegółowo w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 781-854, 2173-2176)

W latach 2021-2024 w ewidencji egzaminatorów prowadzonej w OKE wpisanych było odpowiednio: 13 840, 14 283, 14 404 i 14 591 egzaminatorów w zakresie egzaminów maturalnych, co pozwalało na wyznaczanie do sprawdzania i oceniania prac niezbędnej liczby egzaminatorów. W okresie tym do ewidencji w poszczególnych latach wpisano odpowiednio: 443, 121, 187 i 244 egzaminatorów, przy czym corocznie najliczniejszą grupę wśród nowo wpisanych stanowili egzaminatorzy języka angielskiego.

W 80% przypadków¹⁴ wpisu do ewidencji egzaminatorów dokonano po stwierdzeniu spełniania wymagań i przesłanek określonych w art. 9c ust. 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty¹⁵ oraz po ukończeniu z wynikiem pozytywnym szkolenia dla kandydatów na egzaminatorów zakończonego egzaminem. W pozostałych 20% przypadków wpisów dokonano w związku ze zmianą adresu zamieszkania egzaminatora powodującą zmianę właściwości komisji okręgowej.

(akta kontroli str. 1354-1358)

W okresie objętym kontrolą w OKE obowiązywała procedura skreślenia egzaminatora z ewidencji egzaminatorów wprowadzona przez Dyrektora OKE¹⁶.

¹² Eksperci w zakresie egzaminu maturalnego z: języka polskiego, matematyki i informatyki, chemii, biologii, geografii, fizyki, historii, wiedzy o społeczeństwie oraz języków obcych (angielskiego, niemieckiego, rosyjskiego).

¹³ W tym zapewnienia obsługi administracyjnej, transportu prac i zabezpieczenia logistycznego.

¹⁴ Szczegółowym badaniem objęto próbę losowo wybranych 20 wpisów do ewidencji egzaminatorów

¹⁵ J.t. Dz.U. z 2023 poz. 1234 ze zm., dalej ustawa o systemie oświaty

¹⁶ Zarządzenie nr 74/2020 Dyrektora OKE w Poznaniu z 1 grudnia 2020 r. a następnie zarządzenia nr 50/2024 Dyrektora OKE w Poznaniu z 25 kwietnia 2024 r.

W latach 2021-2024 Dyrektor OKE wydała łącznie 30 decyzji o skreśleniu z ewidencji egzaminatorów z zakresu egzaminów maturalnych, z czego dziewięć dotyczyło skreślenia z powodu nieprzestrzegania przepisów dotyczących przeprowadzania egzaminu maturalnego lub zasad oceniania rozwiązań zadań, stosownie do art. 9c ust. 5 pkt 2 lit. c ustawy o systemie oświaty. We wszystkich dziewięciu¹⁷ przypadkach wystąpiły przesłanki uzasadniające skreślenie. Ekspert OKE stwierdził, że skreśleni egzaminatorzy błędnie ocenili od 55% do 94% prac objętych weryfikacją. Przykładowo, egzaminator z języka polskiego na 69 zweryfikowanych prac w 65 popełnił błąd, a z biologii - odpowiednio w 46 na 51 prac. Postępowania te zostały przeprowadzone zgodnie z Kodeksem postępowania administracyjnego i ww. procedurą.

(akta kontroli str. 1359-1489)

W latach 2021-2024 w sesjach sprawdzania i oceniania prac w ramach egzaminów maturalnych brało udział odpowiednio: 3 332, 3 527, 3 591 i 3 177 egzaminatorów¹⁸, a wydatki OKE z tytułu wynagrodzeń tych egzaminatorów wyniosły: 8 086,1 tys. zł, 8 457,7 tys. zł, 8 826,6 tys. zł i 12 010,0 tys. zł.

(akta kontroli str. 1592-1618, 2042)

OKE podejmowała działania w celu zapewnienia zasobów kadrowych do sprawdzania i oceniania prac egzaminacyjnych poprzez organizowanie szkoleń dla kandydatów na egzaminatorów oraz egzaminatorów. W okresie objętym kontrolą zorganizowano łącznie 58¹⁹ takich szkoleń, w których uczestniczyło łącznie 1 054 kandydatów na egzaminatorów. Szkolenia przeprowadzone zostały zgodnie z ramowym programem szkolenia kandydatów na egzaminatorów, ustalonym w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 kwietnia 2009 r. w sprawie ramowego programu szkolenia kandydatów na egzaminatorów, sposobu prowadzenia ewidencji egzaminatorów oraz trybu wpisywania i skreślenia egzaminatorów z ewidencji²⁰. Każde szkolenie zakończone było egzaminem ze znajomości zasad przeprowadzania i oceniania egzaminu maturalnego, a pozytywny wynik uzyskało łącznie 1 029 uczestników. Ponadto, zorganizowano szkolenia dla egzaminatorów, w szczególności związane ze zmianą formuły przeprowadzania egzaminu maturalnego (Formuła 2023²¹), w których uczestniczyło łącznie 2 856²² egzaminatorów, przy czym największą grupę stanowili egzaminatorzy języka polskiego (1 164) i angielskiego (1 090). Przeprowadzono również szkolenie dla trenerów egzaminatorów egzaminu maturalnego z języka polskiego, w którym brało udział 21 uczestników.

¹⁷ Szczegółowym badaniem objęto postępowania dotyczące skreślenia dziewięciu egzaminatorów: jednego egzaminatora języka polskiego i chemii, trzech egzaminatorów z biologii oraz czterech egzaminatorów z języka angielskiego

¹⁸ Liczba sprawdzonych arkuszy egzaminacyjnych wyniosła odpowiednio: 225 392, 223 603, 201 315 i 203 014

¹⁹ Szkolenia przeprowadzono z przedmiotów: język polski, język angielski, język niemiecki, język hiszpański, matematyka, biologia, chemia, geografia, fizyka, historia, informatyka, filozofia, wiedza o społeczeństwie, język angielski dla uczniów dwujęzycznych

²⁰ Dz. U. z 2024 r. poz. 35.

²¹ Szkolenia dotyczyły następujących przedmiotów: język polski, historia, wiedza o społeczeństwie, język angielski, język niemiecki, język francuski, język hiszpański, język rosyjski, filozofia, historia sztuki

²² W 2022 r. – 2460, w 2023 r. – 194 i w 2024 r. – 202

Na koniec każdego roku eksperci OKE organizowali szkolenia dla przewodniczących zespołów egzaminatorów egzaminu maturalnego z danego przedmiotu celem doskonalenia umiejętności niezbędnych w procesie sprawdzania i oceniania prac oraz analizowania błędów popełnianych przez egzaminatorów w danej sesji. Uczestniczyło w nich, w badanym okresie, łącznie 441 osób²³.

(akta kontroli str. 1490-1497)

W celu podnoszenia jakości sprawdzania i oceniania zadań egzaminacyjnych przez egzaminatorów, w OKE wprowadzono różne formy doskonalenia ich umiejętności, w tym m.in. quizy polegające na ocenianiu przykładowych rozwiązań zadań zgodnie z przyjętymi zasadami oceniania. W latach 2021-2024²⁴ w quizach ćwiczeniowych z chemii i biologii uczestniczyło od 57% do 82% zgłoszonych egzaminatorów z tych przedmiotów. Średnie wyniki egzaminatorów, mierzone odsetkiem prawidłowych odpowiedzi, wynosiły od 71% do 98%. W quizach ćwiczeniowych zorganizowanych w listopadzie 2024 r. z chemii i biologii wzięło udział odpowiednio 60% i 46% zgłoszonych egzaminatorów, a średni uzyskany przez nich wynik wynosił odpowiednio 75% i 85% prawidłowych odpowiedzi.

(akta kontroli str. 1981-1984)

Egzaminatorzy wyznaczeni do współpracy z OKE realizowali zadania w ośrodkach oceniania prac egzaminacyjnych, które organizowano w szkołach publicznych w miastach wojewódzkich i powiatowych²⁵. Przy rozmieszczeniu ośrodków brano pod uwagę dogodną dla egzaminatorów lokalizację oraz łatwość dystrybucji arkuszy do miejsc sprawdzania.

W okresie objętym kontrolą na organizację ośrodków oceniania poniesiono koszty w łącznej wysokości 765,4 tys. zł²⁶, z tego w 2021 r. 182,6 tys. zł a w 2024 r. – 209,8 tys. zł. Sprawdzanie i ocenianie prac egzaminacyjnych w ośrodkach odbywało się w weekendy²⁷, przy czym efektywna praca egzaminatorów trwała 8-10 godzin.

(akta kontroli str. 1640-1663, 1700)

Warunki pracy²⁸ w zorganizowanych przez OKE ośrodkach oceniania, jako sprzyjające prawidłowej realizacji zadań oceniło 70,7% ankietowanych egzaminatorów. Pozostali ankietowani wskazywali na niedogodności takie jak: brak wody do picia, ciepłych napojów i posiłku oraz wyposażenia biurowego, niewygodne krzesła i małe stoliki czy zbyt duża liczba egzaminatorów w jednej sali, co nie sprzyjało skupieniu.

(akta kontroli str. 2129-2156)

Zasady organizowania i przeprowadzania oceniania przez egzaminatorów prac egzaminu maturalnego (w formie procedury) ustalane były corocznie

²³ W latach 2021 - 2024 odpowiednio: 177, 148, 157 i 136

²⁴ Do marca

²⁵ Ośrodki oceniania organizowano w następujących miastach wojewódzkich i powiatowych: w województwie wielkopolskim: Leszno, Konin, Kalisz, Piła, Poznań, w województwie zachodniopomorskim: Szczecin, Koszalin, w województwie lubuskim: Zielona Góra, Gorzów Wielkopolski

²⁶ Tj. koszty wynajmu pomieszczeń – 565,6 tys. zł oraz koszty obsługi administracyjnej - 199,8 tys. zł

²⁷ W zależności od liczby arkuszy do sprawdzenia ocena prac z danego przedmiotu zajmowała jeden lub więcej weekendów

²⁸ W tym lokalizacja miejsce, dostępność parkingu, przygotowanie i wyposażenie stanowisk do pracy

zarządzeniami²⁹ Dyrektora CKE, które obowiązywały w CKE i we wszystkich okręgowych komisjach egzaminacyjnych.

Na ich podstawie Dyrektor OKE wprowadzała corocznie zarządzeniami³⁰ dostosowane do potrzeb Komisji procedury organizowania i przeprowadzania oceniania przez egzaminatorów prac³¹ odrębne dla egzaminu maturalnego.

Przewodniczący zespołu egzaminatorów³² był zobowiązany do kierowania pracami zespołu i przydzielał arkusze egzaminacyjne do sprawdzenia poszczególnym członkom tego zespołu, stosownie do procedury oceniania. Liczba prac przekazanych egzaminatorowi zależała od łącznej liczby arkuszy do oceny w danym zespole i faktycznej liczby pracujących egzaminatorów. Rozdzielając prace kierowano się również, jak wyjaśniła Dyrektor OKE, oceną poprawności sprawdzania prac przez egzaminatora, jego doświadczeniem i tempem pracy.

Średnia liczba prac przypadająca na jednego egzaminatora z danego przedmiotu uzależniona była od rodzaju arkusza i realnego czasu niezbędnego do jego sprawdzenia i oceny.

Przykładowo, w 2024 r. średnia liczba prac przydzielonych do sprawdzania poszczególnym egzaminatorom była zróżnicowana i wynosiła: matematyka (poziom podstawowy) - 84 (od 66 do 99 prac), język polski (poziom rozszerzony) - 43 (od 16 do 81) a biologia - 63 (od 28 do 92).

(akta kontroli str. 403-770, 1642-1663)

W ankiecie NIK 86,8% egzaminatorów wskazało, że liczebność zespołów była odpowiednia, co przekładało się na adekwatną liczbę arkuszy przedzielonych jednemu egzaminatorowi w odniesieniu do czasu przeznaczonego na ich sprawdzenie. Z kolei 12,2% ankietowanych (w większości egzaminatorów języka polskiego) wskazało, że liczba prac do sprawdzenia była zbyt duża.

(akta kontroli str. 2129-2156)

Dyrektor OKE wyjaśniła, że jakość oceniania zależy w najwyższym stopniu od rzeczywistych kompetencji i zaangażowania egzaminatora, rzetelności i uczciwości merytorycznej, które zależne są od indywidualnych predyspozycji danej osoby. Dyrektor wyjaśniła również, że optymistyczne założenie podniesienia jakości oceniania zadań poprzez zmniejszenie liczby prac sprawdzanych przez egzaminatora nie wyklucza jednak sytuacji, iż ich zmniejszenie przyczyni się bardziej do skrócenia czasu pracy egzaminatora, pozostając bez wpływu na jakość oceniania. Podobny pogląd wyrazili również w większości eksperci OKE, wskazując, że zmniejszenie liczby prac do sprawdzenia przez egzaminatora niekoniecznie przełoży się na poprawę jakości oceniania.

(akta kontroli str. 1640-1663)

²⁹ W okresie objętym kontrolą obowiązywały procedury ustalone zarządzeniami Dyrektora CKE: Nr 919 z 28 kwietnia 2021 r., Nr 983 z 21 kwietnia 2022 r., Nr 1058 z 21 marca 2023 r. i Nr 1136 z 14 marca 2024 r.

³⁰ W okresie objętym kontrolą obowiązywały procedury ustalone zarządzeniami Dyrektora OKE: Nr 50/2021 z 30 kwietnia 2021 r., Nr 40/2022 z 2 maja 2022 r., Nr 41/2023 z 26 kwietnia 2023 r. i Nr 51/2024 z 26 kwietnia 2024 r.

³¹ Dalej: procedury oceniania

³² Dalej również: PZE

Zgodnie z procedurami oceniania prac egzaminatorzy zobowiązani byli do sprawdzania prac według zasad oceniania rozwiązań zadań³³, uzgodnionych przez zespół krajowy³⁴. Jednolite zasady oceniania, obowiązujące w całym kraju, obejmowały w szczególności: kryteria oceniania (określone w odpowiednim Informatorze wraz z uszczegółowieniem w zakresie konkretnych zadań egzaminacyjnych), rozwiązania zadań zamkniętych oraz przykładowe rozwiązania zadań otwartych oraz schematy punktowania rozwiązań zadań egzaminacyjnych.

Terminy uzgadniania zasad oceniania w ramach zespołu krajowego ustalano w przedziale czasowym od jednego do kilku dni po przeprowadzeniu egzaminu z danego przedmiotu i przed rozpoczęciem sesji sprawdzania prac egzaminacyjnych. Następnie koordynatorzy OKE przeprowadzali szkolenia, podczas których przekazywali PZE zasady oceniania uzgodnione przez ten zespół. Egzaminatorzy, uczestniczyli obowiązkowo w przeprowadzanym przez PZE szkoleniu dotyczącym zasad oceniania zadań egzaminacyjnych, które zwykle odbywało się w dniu poprzedzającym sprawdzanie i ocenianie prac. W trakcie tego szkolenia omawiano zasady oceniania, sposób zaznaczania błędów i sposób wypełniania kart odpowiedzi.

(akta kontroli str. 855-939, 1640-1663)

W ocenie ekspertów OKE uzgodnione zasady oceniania były precyzyjne i jednoznaczne oraz nie ulegały modyfikacjom w trakcie sesji sprawdzania prac, co mogłoby spowodować niejednorodną punktację. W odniesieniu do wprowadzania zmian w ocenianiu zadań z języka polskiego i matematyki, eksperci wskazali, że polegały one na uszczegółowieniu już ustalonych zasad do szczególnych rozwiązań zadań, w związku z ich wystąpieniem w pracach zdających. Wynikało to z faktu, że opracowując zasady oceniania eksperci nie byli w stanie przewidzieć wszystkich możliwych rozwiązań.

(akta kontroli str. 1664-1690)

Z kolei 61,8% ankietowanych egzaminatorów stwierdziło, że zasady oceniania zadań egzaminacyjnych były często uzupełniane (doprecyzowywane) w trakcie procesu sprawdzania.

(akta kontroli str. 2129-2156)

Organizacja sesji sprawdzania i oceniania prac umożliwiała egzaminatorom korzystanie ze wsparcia merytorycznego w trakcie sesji sprawdzania i oceniania prac. W przypadku wątpliwości związanych z oceną prac, trudności ze stosowaniem zasad oceniania³⁵, nieujętych w zasadach oceniania rozwiązań zadań, mieli oni możliwość ich konsultowania w ramach zespołu z innym egzaminatorem, EW lub PZE. Ponadto PZE miał możliwość zwracania się ze sprawami trudnymi do rozstrzygnięcia do koordynatora OKE, który mógł konsultować z koordynatorem krajowym wątpliwości merytoryczne pojawiające się podczas oceniania oraz uzgadniać rozstrzygnięcia. Konsultacji – oprócz eksperta CKE – mógł udzielać także ekspert zewnętrzny, pracownik naukowy, który pracował z CKE nad przygotowaniem materiałów egzaminacyjnych.

³³ W ramach danej sesji egzaminacyjnej i danego arkusza egzaminacyjnego

³⁴ W skład którego wchodził koordynatorzy OKE oraz CKE odpowiedzialni za egzamin maturalny

³⁵ W tym także nietypowych rozwiązań zadań otwartych

W latach 2021-2024 sprawdzenia i oceny prac, w ramach egzaminu maturalnego dokonywali egzaminatorzy, wyznaczeni przez Dyrektora OKE. Spośród członków każdego zespołu, Dyrektor wskazywała przewodniczącego zespołu i egzaminatorów-weryfikatorów. Zawierała z nimi umowy cywilnoprawne określające zakres ich obowiązków oraz wysokość wynagrodzenia³⁶. Przykładowo, stawki wynagrodzenia za sprawdzenie pracy z matematyki (poziom podstawowy) i języka angielskiego (poziom rozszerzony) w 2021 r. wynosiły odpowiednio brutto: 25,37 zł i 37,35 zł, a w 2024 r. wzrosły odpowiednio brutto: do 37,09 zł i 54,60 zł, natomiast z biologii i chemii odpowiednio w 2021 r. - 31,96 zł brutto a w 2024 r. - 46,73 zł brutto.

Stawka wynagrodzenia egzaminatora-weryfikatora w latach 2021-2024 była tożsama ze stawką wynagrodzenia egzaminatora, przy czym liczba prac zweryfikowanych przez EW nie mogła przekraczać 10% liczby wszystkich prac, co stanowiło jednocześnie ograniczenie jego wynagrodzenia³⁷.

W ankiecie NIK poziom wynagrodzeń za sprawdzanie i ocenianie prac egzaminacyjnych w stosunku do wymagań, odpowiedzialności i nakładu pracy dla wszystkich sprawowanych funkcji w większości został oceniony jako zbyt niski. Ponad połowa ankietowanych wskazywała jako jedną z głównych przyczyn niskie jednostkowe stawki wynagrodzenia egzaminatorów.

NIK zauważa, że pomimo zwiększenia wynagrodzenia w 2024 r. o ok. 30% nie przełożyło się na zmniejszenie skali błędów popełnianych przez egzaminatorów.

(akta kontroli str. 403-770, 2041, 2129-2156)

W okresie objętym kontrolą wydatki na wynagrodzenia egzaminatorów sprawdzających prace wyniosły łącznie 30 488,3 tys. zł, z tego w 2021 r. – 6 586,2 tys. zł a w 2024 r. – 9 818,4 tys. zł³⁸. Z kolei na wynagrodzenia PZE i EW przeznaczono środki w łącznej kwocie odpowiednio 3 895,9 tys. zł (845,7 tys. zł w 2021 r. i 1 240,7 tys. zł w 2024 r.) i 2 996,2 tys. zł (654,2 tys. zł w 2021 r. i 950,9 tys. zł w 2024 r.)³⁹

(akta kontroli str. 2061)

Monitorowanie jakości pracy egzaminatorów podczas sprawdzania i oceniania rozwiązań zadań egzaminacyjnych w danej sesji odbywało się zgodnie z zasadami określonymi w procedurach oceniania w danym roku. Po przeprowadzeniu przez PZE szkolenia z zasad oceniania zadań (w przeddzień rozpoczęcia sprawdzania prac), egzaminatorzy przystępowali do ćwiczenia kontrolnego przygotowanego przez krajowy zespół koordynatorów. Wyniki

³⁶ Stawki wynagrodzenia za jednego zdającego ustalano na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków wynagradzania egzaminatorów za udział w przeprowadzaniu egzaminów oraz nauczycieli akademickich za udział w przeprowadzaniu części ustnej egzaminu maturalnego z dnia 22 sierpnia 2019 r. (Dz.U. z 2023 r. poz. 2702 ze zm.)

³⁷ W 2025 r., w związku z wprowadzeniem do ustawy o systemie oświaty z dniem 11 stycznia 2025 r. funkcji egzaminatora-weryfikatora, ustalono w rozporządzeniu Ministra Edukacji w sprawie warunków wynagradzania egzaminatorów oraz innych osób biorących udział w przeprowadzaniu egzaminów z dnia 16 stycznia 2025 r. (Dz.U. z 2025 r. poz. 82), że podstawą do ustalenia wynagrodzenia egzaminatora-weryfikatora jest kwota w wysokości 12 % łącznej kwoty wynagrodzeń przysługujących egzaminatorom wchodzącym w skład zespołu egzaminatorów.

³⁸ W pozostałych latach 2022 – 2023 odpowiednio 6 891,4 tys. zł i 7 192,3 tys. zł

³⁹ W 2022 r. wynagrodzenia EW i PZE wyniosły odpowiednio 681,0 tys. zł i 710,1 tys. zł a w 2023 r. wyniosły odpowiednio 885,3 tys. zł i 924,2 tys. zł.

ćwiczenia pozwalały na zdiagnozowanie trudności w zastosowaniu modelu oceniania oraz identyfikacji egzaminatorów, mających problem ze zrozumieniem oraz stosowaniem zasad oceniania, tak aby sprawować właściwy nadzór nad tymi egzaminatorami podczas procesu sprawdzania prac. PZE przeprowadzał analizę wyników, identyfikując zadania, w których wystąpiły rozbieżności między punktacją przyznaną przez egzaminatorów a oceną wzorcową. Konsultował z koordynatorem OKE wyniki ćwiczenia kontrolnego w celu ustalenia przyczyn ewentualnych błędów popełnionych przez egzaminatorów podczas oceniania przykładowych rozwiązań z ćwiczenia i wskazywał dalsze postępowanie. Z analizy wyników ćwiczeń kontrolnych przeprowadzonych w latach 2022-2024 wynikało, że pomimo szkolenia z zasad oceniania egzaminatorzy mieli trudności z prawidłową oceną niektórych zadań z arkuszy maturalnych.

Przykładowo w 2023 r. w przypadku dwóch zadań z biologii rozwiązania zostały błędnie ocenione przez 59% i 56% egzaminatorów, z kolei w 2024 r. największe rozbieżności punktacji z oceną wzorcową były w przedmiotach: wiedza o społeczeństwie – 26%, język angielski – 24% a historia – 15%.

(akta kontroli str. 403-770, 1887-1957)

Zdaniem części ekspertów OKE, zwiększenie zakresu szkoleń egzaminatorów (w tym z zasad oceniania) i wydłużenie czasu szkolenia, zwiększenie liczby rozwiązywanych zadań lub przeprowadzenie szkolenia z większym wyprzedzeniem przed sesją sprawdzania prac, mogłoby wpłynąć na podniesienie jakości pracy egzaminatorów. Jednocześnie wskazali oni na ryzyko nadmiaru dodatkowych szkoleń i efekt odwrotny do oczekiwanego z powodu zmęczenia i przepracowania egzaminatorów oraz niskiego zainteresowania egzaminatorów uczestnictwem w szkoleniach w zwiększonym wymiarze.

(akta kontroli str. 1664-1690)

Zdecydowana większość ankietowanych egzaminatorów (ponad 79%) pozytywnie oceniała organizację (w tym program, dobór materiałów szkoleniowych, czas trwania) szkoleń z zasad oceniania, organizowanych przed sesją sprawdzania prac.

Powyższe opinie ekspertów potwierdziły wyniki ankiet przeprowadzonych wśród egzaminatorów przez OKE w 2024 r. Każdy członek zespołu egzaminatorów miał możliwość przygotowania się do pracy co najmniej tydzień⁴⁰ przed przystąpieniem do szkolenia ze stosowania zasad oceniania oraz do sprawdzania prac - mógł zgodnie ze swoją wiedzą merytoryczną rozwiązać zadania w arkuszu egzaminacyjnym, a najpóźniej dzień przed szkoleniem zweryfikować swoje rozwiązania z ustalonymi, obowiązującymi w całym kraju zasadami oceniania i swoje wątpliwości rozstrzygnąć podczas szkolenia. W 2024 roku z tej możliwości nie skorzystało 42% egzaminatorów. Tym samym nie wszyscy egzaminatorzy wykazali się oczekiwanym zaangażowaniem w proces przygotowania do sprawdzania prac egzaminacyjnych.

⁴⁰ Arkusze egzaminacyjne były udostępniane na stronach internetowych CKE i OKE w dniu egzaminu, a dodatkowo od 2024 roku wszystkim egzaminatorom były przekazywane drogą elektroniczną zasady oceniania (nie później niż dzień lub dwa dni przed terminem rozpoczęcia szkolenia)

(akta kontroli str. 1640-1663, 2129-2156)

Zgodnie z procedurami oceniania w trakcie sesji sprawdzania i oceniania prac odbywała się kontrola bieżąca, polegająca na weryfikacji przez PZE i EW poprawności oceny prac (w całości lub w zakresie określonych zadań) uprzednio sprawdzonych przez egzaminatorów. PZE wskazywał prace do weryfikacji i był zobowiązany do weryfikacji poprawności oceny prac w liczbie co najmniej po jednej pracy od każdego egzaminatora.

Ponadto, weryfikacji prowadzonej przez EW poddawano w przypadku egzaminu z każdego przedmiotu określoną liczbę prac, nieprzekraczającą 10% liczby wszystkich prac. Weryfikacja miała na celu bieżące monitorowanie poprawności stosowania przez egzaminatorów zasad oceniania i tym samym identyfikowanie i korygowanie błędów popełnionych przez egzaminatorów.

(akta kontroli str. 403-770)

W OKE w Poznaniu w wyniku działań egzaminatorów-weryfikatorów, polegających na sprawdzeniu i ocenieniu ok. 10% wszystkich prac poprzednio sprawdzonych i ocenionych przez egzaminatorów wchodzących w skład danego zespołu, w celu zweryfikowania poprawności ocenienia tych prac jeszcze przed ogłoszeniem wyników egzaminów, błędy w ocenianiu skutkujące koniecznością zmiany wyniku egzaminu stwierdzono m.in. w pracach egzaminacyjnych:

- z biologii: w 19% prac poddanych ponownemu sprawdzeniu w 2021 r., 51% w 2022 r., 54% w 2023 r. i 50% w 2024 r.,
- z chemii odpowiednio: w 26%, 22%, 17% i 22%,
- z j. angielskiego: w 18%, 17%, 21% i 26%,
- z geografii: w 7%, 19%, 23% i 27%.

(akta kontroli str. 174-402)

Informacje dotyczące efektów pracy egzaminatorów-weryfikatorów nie były w latach 2021-2024 przesyłane do CKE, co potwierdziła Dyrektor OKE, wskazując, że Komisja nie była zobligowana do przekazywania danych w tym zakresie.

Dyrektor OKE wyjaśniła, że ograniczenie odsetka ponownie sprawdzanych prac do poziomu 10% związane jest z tym, że w okresie między terminami egzaminów a wydaniem wyników następuje: ocenianie prac w poszczególnych zespołach egzaminatorów, skanowanie kart odpowiedzi, przetwarzanie wyników, drukowanie dokumentów itp. W ocenie Dyrektor zwiększenie liczby prac poddanych powtórnemu sprawdzaniu wydłużyłoby czas pracy zespołów, co wpłynęłoby na termin ogłoszenia wyników egzaminów, a kolejnym elementem, który jest związany z limitem, są koszty. W opinii Dyrektora OKE zwiększenie odsetka weryfikowanych prac podczas procesu sprawdzania nie podniesie jakości pracy egzaminatorów, jeśli sami egzaminatorzy nie będą do tego dążyć poprzez rzetelne wykonywanie swojej pracy.

W ocenie ekspertów OKE, zwiększenie liczby prac weryfikowanych przez EW pozwoliłoby ujawnić większą liczbę błędów w ocenianiu popełnianych przez egzaminatorów, jednak mogłoby się to wiązać z koniecznością wydłużenia pracy całego zespołu oraz dodatkowymi kosztami poniesionymi na ten cel.

(akta kontroli str. 1664-1690, 2005-2017)

Większość egzaminatorów (52,5% głosów) objętych badaniem ankietowym wskazała, jako rozwiązanie warte wprowadzenia rozszerzenie zakresu

weryfikacji prac o weryfikację (podwójne sprawdzenie) wybranych zadań uznanych w trakcie sesji za najtrudniejsze (problematyczne) do oceny. Z kolei 33,2% egzaminatorów opowiedziało się za powtórным sprawdzieniem 5% wszystkich prac, w których uzyskano wynik najbardziej zbliżony, jednak niższy od progu zdawalności. Natomiast wśród propozycji zgłoszonych przez ankietowanych, dotyczących rozszerzenia zakresu weryfikacji ocenianych prac, wskazano m.in. na: powtórne sprawdzenie wszystkich prac egzaminatora, którego sposób oceniania zadań został uznany za błędny⁴¹ przez weryfikatora i PZE; powtórne sprawdzenie nie 10%, ale np. 30-50% prac; weryfikację prac z wynikiem progowym; zatrudnienie weryfikatorów technicznych.

(akta kontroli str. 2129-2156)

Wymierne efekty pracy EW w postaci ujawnionych i skorygowanych w czasie sesji sprawdzania błędów w ocenie wystawionej przez egzaminatora potwierdzają istotne znaczenie weryfikacji sprawdzonych i ocenianych prac. Natomiast funkcja egzaminatora-weryfikatora została wprowadzona do ustawy o systemie oświaty dopiero 11 stycznia 2025 r.⁴², pomimo, że od początku funkcjonowania systemu egzaminacyjnego (tj. od 1999 r.) w składzie każdego zespołu egzaminatorów uwzględniano osobę, której zadaniem było weryfikowanie poprawności sprawdzenia określonej próbki prac każdego egzaminatora, jako mechanizmu kontrolnego jakości pracy egzaminatorów.

(akta kontroli str. 174-402)

Dyrektor OKE wyjaśniła, że koordynatorzy OKE oraz przewodniczący zespołów egzaminatorów wielokrotnie zgłaszali problem nieadekwatności wynagrodzeń egzaminatorów i egzaminatorów-weryfikatorów do zakresu ich obowiązków w zespole, gdyż usytuowanie prawne EW nie odpowiadało ich roli w zespole i faktycznie wykonywanych przez nich zadań. Dyrektor wyjaśniła też, że wyznaczenie egzaminatora-weryfikatora stwarzało problemy bo egzaminatorzy niekoniecznie chętnie podejmowali się tej funkcji. W ocenie Dyrektora OKE ustanowienie funkcji egzaminatora-weryfikatora wpłynęło przede wszystkim na podniesienie jego rangi, lecz niekoniecznie przełożyło się na wzrost jakości sprawdzania prac.

(akta kontroli str. 2005-2017)

Zgodnie z procedurą oceniania w OKE dokonywano również technicznej weryfikacji oceny wszystkich prac egzaminacyjnych polegającej m.in. na: sprawdzaniu kompletności zaznaczeń na karcie odpowiedzi, sprawdzaniu zgodności liczby punktów za rozwiązanie danego zadania wpisanych przy tym zadaniu oraz liczby punktów za rozwiązanie tego zadania zaznaczonych na karcie odpowiedzi. Taka weryfikacja techniczna przeprowadzana była przez każdego egzaminatora i te czynności podlegały wzajemnej weryfikacji technicznej egzaminatorów.

(akta kontroli str. 403-770)

W latach 2021-2024 (do 1 marca) w OKE obowiązywała procedura określająca tryb postępowania w przypadkach wystąpienia błędów merytorycznych i/lub technicznych popełnianych przez egzaminatorów w czasie sprawdzania

⁴¹ Na etapie weryfikacji wstępnej lub bieżącej

⁴² Art. 44zzu ust. 6 dodany ustawą o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw z 21 listopada 2024 r. (Dz.U. z 2024 r. poz. 1933)

i oceniania prac, wprowadzona zarządzeniem Dyrektora OKE⁴³. W procedurze określono pięć etapów postępowanie w przypadku stwierdzenia błędów popełnionych przez egzaminatorów. Monitorowanie jakości pracy egzaminatorów podczas sprawdzania i oceniania rozwiązań zadań egzaminacyjnych w danej sesji egzaminacyjnej odbywało się zgodnie z zasadami określonymi w procedurach oceniania w danym roku. Po zakończonym procesie sprawdzania i oceniania prac egzaminacyjnych ekspert odpowiedzialny za dany egzamin lub wyznaczona przez Dyrektora OKE osoba przeprowadzała weryfikację prac sprawdzonych i ocenionych przez egzaminatorów.

Do weryfikacji wskazywano egzaminatorów, którzy w danej sesji egzaminacyjnej popełnili liczne rażące błędy merytoryczne lub w ich Kartach pracy egzaminatora PZE nie wskazał rekomendacji do pełnienia funkcji egzaminatora/egzaminatora powtórnego sprawdzania. Weryfikacją częściową obejmowano 10%-20% prac sprawdzonych i ocenionych przez egzaminatora, a następnie w przypadku stwierdzenia rażących błędów merytorycznych popełnionych przez egzaminatora, ekspert odpowiedzialny za dany egzamin dokonywał weryfikacji całościowej wszystkich pozostałych prac. W przypadku stwierdzenia rażących błędów merytorycznych popełnionych przez egzaminatora⁴⁴, ekspert odpowiedzialny za dany egzamin wnioskował do Dyrektora OKE o wszczęcie postępowania o skreślenie egzaminatora z ewidencji egzaminatorów. W pozostałych przypadkach stosowane się kolejne etapy ww. procedury, takie jak zaproszenie na konsultacje, podczas których egzaminator ma możliwość zapoznania się z popełnionymi błędami oraz dokonania ich analizy, uczestnictwo w ćwiczeniach doszkalających opracowywanych przez eksperta odpowiedzialnego za dany egzamin. Egzaminator, który zaliczył ćwiczenia doszkalające z wynikiem pozytywnym mógł być powołany do zespołu egzaminatorów w kolejnej sesji egzaminacyjnej, przy czym mógł otrzymać w niej do sprawdzenia i oceniania nie więcej niż 70% średniej liczby prac przypadających na egzaminatora w zespole oraz poddawany miał być szczególnej weryfikacji przez PZE i egzaminatora powtórnego sprawdzania.

(akta kontroli str. 1701-1725)

Realizując procedurę eksperci OKE w latach 2021-2023 przedstawiali Dyrektorowi OKE wykaz egzaminatorów popełniających najwięcej błędów podczas sprawdzania i oceniania prac egzaminu maturalnego z danego przedmiotu, a następnie dokonywali weryfikacji częściowej lub całościowej dla tych egzaminatorów. W tym okresie eksperci OKE zgłosili do weryfikacji łącznie 61 egzaminatorów. W 2021 r. weryfikacja poprawności sprawdzania prac egzaminatorów popełniających błędy z pięciu wybranych przedmiotów⁴⁵ wykazała m.in., że 10 z 21 weryfikowanych egzaminatorów popełniło błędy w ponad połowie sprawdzonych prac (odsetek błędnie ocenionych prac wynosił od 57% do 95%), a dla pozostałych egzaminatorów odsetek popełnianych błędów wyniósł od 0% do 47%. Konsekwencją tych weryfikacji było skreślenie

⁴³ Zarządzenie nr 25/2018 Dyrektora OKE w Poznaniu z dnia 1 października 2018 r. oraz zarządzenie nr 102/2021 Dyrektora OKE w Poznaniu z dnia 10 grudnia 2021 r. w sprawie wprowadzenia Aneksu do Procedury określającej tryb postępowania w przypadkach wystąpienia błędów merytorycznych i/lub technicznych popełnianych przez egzaminatorów w czasie sprawdzania i oceniania prac egzaminacyjnych

⁴⁴ Wobec którego w poprzednich sesjach egzaminacyjnych wszczynano już tę Procedurę

⁴⁵ Język polski, język angielski, matematyka, biologia i chemia

z ewidencji egzaminatorów dziewięciu osób, a w stosunku do pozostałych zastosowano działania naprawcze określone w procedurze. Analogiczna weryfikacja egzaminatorów z tych samych przedmiotów w 2022 r. wykazała, że dwóch egzaminatorów z 15 popełniło błędy w ponad połowie prac (61% i 74%), natomiast dla pozostałych egzaminatorów odsetek popełnianych błędów wyniósł od 1% do 47% prac. W 2023 r. weryfikacji całościowej poddano 11 egzaminatorów z analizowanych przedmiotów, z tego jeden egzaminator popełnił błędy w ponad połowie prac (66%) a pozostali popełniali błędy w od 19% do 47% prac. W latach 2022-2023 w stosunku do weryfikowanych egzaminatorów podejmowano działania naprawcze określone w procedurze.

(akta kontroli str. 1507-1574)

Zarządzeniem nr 39/2024 z dnia 18 marca 2024 r. Dyrektor OKE wprowadziła do stosowania procedurę⁴⁶ określającą tryb postępowania w celu zapewnienia jakości sprawdzania i oceniania prac egzaminacyjnych⁴⁷. Zgodnie z tą procedurą celem przygotowania egzaminatorów do sprawdzania i oceniania rozwiązań zadań egzaminacyjnych, OKE umożliwiało egzaminatorom udział w różnych formach doskonalenia ich umiejętności (m.in. w quizach polegających na sprawdzeniu i ocenieniu przez egzaminatorów, zgodnie z zasadami oceniania, przykładowych rozwiązań zadań z danego egzaminu z danego przedmiotu z poprzednich sesji egzaminacyjnych lub przykładowych rozwiązań zadań z danego egzaminu przedmiotu przeprowadzonego jako test diagnostyczny). Przed przystąpieniem do sprawdzania i oceniania rozwiązań zadań egzaminacyjnych przeprowadzane były przez koordynatora danego egzaminu szkolenia dla PZE, który z kolei szkolił egzaminatorów. Na zakończenie szkolenia przeprowadzano ćwiczenie kontrolne, sprawdzające stopień opanowania zasad oceniania.

Kontrola jakości pracy egzaminatorów, egzaminatorów-weryfikatorów oraz PZE po zakończeniu sprawdzania i oceniania rozwiązań zadań egzaminacyjnych w terminie głównym odbywała się na podstawie przeprowadzanej od maja do września pogłębionej analizy: nieprawidłowości zidentyfikowanych podczas kontroli poprawności sczytywania kart odpowiedzi w OKE⁴⁸ oraz wynikających z monitorowania, ujętych w wykazie weryfikowanych prac; kart oceny jakości pracy egzaminatora, w których stwierdzono brak rekomendacji do pełnienia funkcji egzaminatora/egzaminatora-weryfikatora/PZE; ankiet wypełnianych przez egzaminatorów i weryfikatorów, dotyczących ewaluacji przebiegu sprawdzania i oceniania rozwiązań zadań egzaminacyjnych; rozwiązań zadań wskazanych we wniosku o weryfikację sumy punktów; zmian wyników egzaminacyjnych ustalonych przez KAE na podstawie odwołania od wyniku weryfikacji sumy punktów; pracy egzaminatora-weryfikatora w kontekście

⁴⁶ Dalej: procedura jakości

⁴⁷ Dyrektor CKE w zarządzeniu nr 1120 z 24 stycznia 2024 r. w sprawie zapewnienia jakości sprawdzania i oceniania rozwiązań zadań egzaminacyjnych przez egzaminatorów oraz kontroli poprawności sczytywania kart odpowiedzi w okręgowych komisjach egzaminacyjnych, które weszło w życie 1 lutego 2024 r. zobowiązał dyrektorów oke do wprowadzenia tożsamego zarządzenia w kierowanych przez nich jednostkach

⁴⁸ w tym wszystkich przypadków, w których egzaminatorzy popełnili błędy techniczne oraz przypadków prac potencjalnie problematycznych tzn. takich, w których zidentyfikowano nieprawidłowości w ocenie rozwiązań zadań otwartych przez egzaminatorów

podwyższeń punktacji czy powtórnej oceny wskazanej próby prac egzaminacyjnych⁴⁹.

Zgodnie z procedurą jakości egzaminatorzy, u których stwierdzono, poważne błędy w sprawdzaniu i ocenianiu prac oraz PZE i EW, którzy współpracowali z tymi egzaminatorami, otrzymywali od OKE informację o popełnionych błędach. Osoby, w przypadku których stwierdzono popełnianie błędów, żeby uczestniczyć w ocenianiu prac egzaminacyjnych w kolejnych sesjach, miały obowiązek wziąć udział w doszkoleniu obejmującym praktyczne ćwiczenia w ocenianiu prac oraz uzyskać pozytywne wyniki z quizów przewidzianych dla egzaminu z danego przedmiotu w kolejnej sesji egzaminacyjnej. Postępowanie w przypadku stwierdzenia błędów popełnionych przez egzaminatora przebiega w takich samych etapach, jakie obowiązywały w latach 2021-2023 i określone były w procedurze określającej tryb postępowania w przypadkach wystąpienia błędów merytorycznych i/lub technicznych popełnianych przez egzaminatorów w czasie sprawdzania i oceniania prac.

W procedurze jakości przewidziano również obowiązek corocznego przekazywania do CKE sprawozdania w sprawie zapewnienia w danym roku jakości sprawdzania i oceniania rozwiązań zadań egzaminacyjnych przez egzaminatorów oraz kontroli poprawności sczytywania kart odpowiedzi w OKE, dotyczącego realizacji zadań w niej określonych w terminie nie później niż do 1 marca roku następującego po roku kalendarzowym. W sprawozdaniu ujmuje się m.in. informację o liczbie egzaminatorów odsuniętych od sprawdzania prac egzaminacyjnych oraz skreślonych z ewidencji egzaminatorów, wyniki analiz z przeprowadzonych ćwiczeń kontrolnych, wyniki powtórnej oceny wskazanej próby prac egzaminacyjnych oraz wnioski i rekomendacje dotyczące zasad oceniania, procedur organizowania i przeprowadzania oceniania przez egzaminatorów.

(akta kontroli str. 1726-1780)

CKE realizując zarządzenie nr 1120 Dyrektora CKE wskazało dla OKE w Poznaniu do powtórnej oceny prac egzaminacyjnych w 2024 r. dwa przedmioty, tj. chemię i geografię, dla których ustalono odpowiednio 80 i 150 prac do sprawdzenia. Do próby wybrano prace egzaminatorów z różnych zespołów egzaminacyjnych, przy czym założono, że od jednego egzaminatora ponownie ocenionych będzie nie więcej niż 15 prac. Oceny tych prac dokonywane były przez koordynatorów OKE i osoby pełniące funkcję PZE lub egzaminatora-weryfikatora⁵⁰. Na 80 powtórnie sprawdzonych prac maturalnych z chemii 14 (tj. 17,5%) z nich zostało ocenionych inaczej⁵¹, przy czym 11 (78,6%) otrzymało wynik niższy niż przyznał egzaminator. Spośród 22⁵² egzaminatorów z chemii, których prace powtórnie oceniano błędy przy sprawdzaniu popełniło dziewięciu z nich (tj. 41%). Natomiast na 150 powtórnie sprawdzonych prac maturalnych z geografii 35 (23,3%) z nich zostało błędnie ocenionych (różnica o jeden punkt), przy czym 21 prac (60%)

⁴⁹ Do 15 lipca każdego roku dyrektor CKE przekazuje Dyrektorowi OKE informację o pracach z danego przedmiotu lub przedmiotów objętych analizą wraz z wielkością wskazane próby, które poddawane są ponownej ocenie przez koordynatora OKE lub osoby upoważnione przez Dyrektora OKE

⁵⁰ Z zastrzeżeniem, że nie współpracowały w zespole egzaminatorów z egzaminatorami oceniającymi prace poddawane powtórnej ocenie i co najmniej trzykrotnie pełniły funkcję PZE lub egzaminatora-weryfikatora

⁵¹ Różnica w ocenie wynosiła maksymalnie 2 punkty (3 przypadki)

⁵² Dla każdego egzaminatora sprawdzono od 2 do 5 prac przez niego ocenionych

miało zawyżoną punktację. Spośród 19⁵³ egzaminatorów z geografii, których prace powtórnie oceniano błędy przy sprawdzaniu popełniło 16 z nich (tj. 84,2%).
(akta kontroli str. 1958-1980)

Dyrektor OKE wyjaśniła, że podniesienie jakości pracy egzaminatorów zależy przede wszystkim od nich i ich woli samodoskonalenia swojego warsztatu. OKE organizuje dla nich szereg form wsparcia, takich jak: ćwiczenia na platformie internetowej, konsultacje, konferencje dla nauczycieli-egzaminatorów (on-line) oraz quizy doszkalające, ćwiczeniowe i rekrutacyjne, lecz udział w nich bierze tylko część egzaminatorów. Podkreśliła, że dla większości egzaminatorów jedyną formą doskonalenia organizowaną przez OKE (i przez nich akceptowalną) jest szkolenie w przeddzień sprawdzania i oceniania prac. Wskazała również, że OKE publikuje na swoich stronach internetowych materiały pomocnicze dla nauczycieli i egzaminatorów, które również mogą posłużyć egzaminatorom w samokształceniu się dlatego istotnym czynnikiem służącym podnoszeniu kompetencji egzaminatorów jest ich aktywny udział w różnorodnych formach doszkoleń, warsztatów, spotkań z metodykami, zajęć organizowanych przez uczelnie wyższe czy ośrodki doskonalenia nauczycieli. Zaznaczyła, że egzaminatorzy, którzy bezpośrednio przed procesem sprawdzania i oceniania rozwiązują arkusz egzaminacyjny, przeważnie nie mają problemów z ocenieniem rozwiązania zdającego.

(akta kontroli str. 2005-2017)

W okresie objętym kontrolą, corocznie wzrastała w OKE liczba wniosków o wgląd oraz odsetek prac, o wgląd do których wnioskowano: z 4,9 tys. (tj. 2,2% ogółu) w 2021 r. do 8,6 tys. (4,2% ogółu)⁵⁴ w 2024 r.⁵⁵ Wpływ na istotne zwiększenie skali wglądów, jak wyjaśniła Dyrektor OKE, miało upowszechnienie elektronicznej formy ich zgłaszania powodujące łatwość i szybkość złożenia wniosku, bez konieczności skanowania dokumentu i wysyłania go za pośrednictwem poczty elektronicznej lub tradycyjnej. Wyjaśniła również, że coraz powszechniejszym zjawiskiem jest zaznaczanie w systemie elektronicznym żądania wglądu do wszystkich arkuszy, do rozwiązywania których przystąpił zdający, co w przypadku wniosków składanych pocztą lub osobiście nie występowało. Dyrektor wskazała także na inne istotne okoliczności wpływające na wzrost liczby tych wniosków, takie jak: świadomość zdającego o braku możliwości obniżenia wyniku egzaminu w sytuacji oczywistej pomyłki egzaminatora, co jej zdaniem swoiste poczucie bezkarności zdającego, brak konsekwencji w przypadku, gdy absolwent na skorzysta z wglądu, pomimo jego wnioskowania⁵⁶ czy nagłaśnianie w mediach spektakularnych przypadków podwyższenia wyników egzaminu.

(akta kontroli str. 1619-1633, 1781-1790)

W badanym okresie skala dokonanych wglądów była niższa w porównaniu do złożonych wniosków, gdyż nie wszyscy wnioskujący o wgląd do pracy faktycznie skorzystali z tego prawa. W 2021 r. wglądu dokonano w odniesieniu do 76,1% wniosków (tj. 3,8 tys.) a w 2024 r. w odniesieniu do 57,1% wniosków (tj. 4,5

⁵³ Dla każdego egzaminatora sprawdzono od 2 do 15 prac przez niego ocenionych

⁵⁴ Stan wg danych otrzymanych na dzień 29 listopada 2024 r.

⁵⁵ W 2022 r. - 5,1 tys., tj. 2,3% ogółu a w 2023 r. - 7,2 tys. (tj. 3,6% ogółu)

⁵⁶ Może złożyć elektronicznie kolejny wniosek

tys.)⁵⁷. Najwyższy odsetek dokonanych wglądów w stosunku do złożonych wniosków o wgląd występował w pierwszych dniach wglądów (przekraczał 90%), a później systematycznie obniżał się⁵⁸.

Dyrektor OKE wyjaśniła, że do rezygnacji z wglądu do pracy mogło się przyczynić ogłoszenie wyników rekrutacji na uczelnie wyższe (np. przed wyznaczonym terminem wglądu), względy zdrowotne czy osobiste (np. zaplanowany wyjazd, obowiązki zawodowe). Dodał, że przybycie na wgląd jest decyzją zdającego i nie należy na nią wpływać, podkreślając jednocześnie, że nieobecności na wglądach blokują terminy innym zdającym, co skutkuje wydłużeniem kolejki oczekujących.
(akta kontroli str. 1619-1633, 1781-1790)

Najwięcej dokonanych wglądów, w okresie objętym kontrolą, dotyczyło arkuszy z czterech przedmiotów: biologia – średniorocznie 21,6% ogółu wglądów⁵⁹, chemia – średniorocznie 19,3% ogółu wglądów⁶⁰, matematyka – średniorocznie 22,4% ogółu wglądów⁶¹ oraz język polski – średniorocznie 20,4% ogółu wglądów⁶². Wysokie zainteresowanie wglądami maturzystów do prac z biologii i chemii, jak wyjaśniła Dyrektor OKE może wynikać z kierunków studiów, na które konieczne jest uzyskanie wysokich wyników z tych przedmiotów. W ocenie Dyrektor OKE merytoryczne uzasadnienia odwołań wskazują, że często to nauczyciele-korepetytorzy są autorami wniosków o wgląd, aby w ten sposób udowodnić zdającemu efektywność swojej pracy.

(akta kontroli str. 1619-1633, 1781-1790)

W okresie objętym kontrolą zapewniono w OKE prawo do wglądu do prac egzaminacyjnych i weryfikacji liczby punktów osobom uprawnionym, stosownie do art. 44zzz ustawy o systemie oświaty. Z uwagi jednakże na względy organizacyjne i możliwości lokalowe⁶³ wglądy do prac w okresie największego zainteresowania zdających (głównie w miesiącach lipiec-wrzesień) organizowane były w Poznaniu w pomieszczeniach udostępnionych przez szkoły na terenie miasta. W tym okresie tylko w czterech przypadkach zorganizowano i przeprowadzono wgląd poza Poznaniem, ze względu na miejsce zamieszkania zdającego bądź względy zdrowotne. Obsługą wglądów zajmowali się zarówno pracownicy OKE, jak również dodatkowe osoby zatrudnione w tym celu na podstawie umów cywilnoprawnych⁶⁴. W okresie największego zainteresowania wglądami do arkuszy (w miesiącach lipiec-sierpień) dokonywano 88,4% wszystkich wglądów, z tego: w 2022 r. - 4 505 arkuszy (średnio 167 dziennie) a w 2024 r. już ponad 7 204 arkuszy (średnio 191 dziennie)⁶⁵. W pozostałych

⁵⁷ W latach 2022 – 2023 odsetek wglądów wyniósł odpowiednio: 80,6% wniosków (4,1 tys.) i 71,6% wniosków (tj. 5,2 tys.)

⁵⁸ W latach 2021-2024 odsetek wglądów wynosił od 57,1% do 80,6%

⁵⁹ W poszczególnych latach 2021, 2022, 2023 i 2024 odpowiednio: 22,8% (857), 23,1% (951), 19,3% (993) i 21,4% (959) ogółu wglądów

⁶⁰ W poszczególnych latach 2021, 2022, 2023 i 2024 odpowiednio: 20,8% (780), 21,0% (863), 17,6% (907) i 17,8% (799) ogółu wglądów

⁶¹ W poszczególnych latach 2021, 2022, 2023 i 2024 odpowiednio: 24,7% (929), 22,5% (926), 22,8% (1177) i 19,5% (873) ogółu wglądów

⁶² W poszczególnych latach 2021, 2022, 2023 i 2024 odpowiednio: 17,7% (664), 17,9% (736), 24,0% (1 238) i 22,0% (984) ogółu wglądów

⁶³ Żadne z pomieszczeń w siedzibie OKE nie jest dostosowane do tego, aby przeprowadzać wglądy dla więcej niż 6-8 osób jednocześnie

⁶⁴ Liczba tych osób (egzaminatorów, nauczycieli lub innych współpracujących z OKE) w latach 2021-2024 wynosiła odpowiednio: 4, 3, 6 i 9

⁶⁵ W 2023 r. - 6 462 arkuszy (średnio 196 dziennie)

miesiącach (wrzesień-październik) średniorocznie dziennie ponad 44 arkusze⁶⁶. Na organizację tych wyglądów w badanym okresie poniesiono w OKE w Poznaniu łączne koszty w wysokości 112,5 tys. zł, z tego w 2021 r. 14,9 tys. zł a w 2024 r. 60,3 tys. zł⁶⁷.

(akta kontroli str. 1781-1790, 1985-2004)

Spośród 8 599 wniosków⁶⁸ o wgląd do pracy złożonych w 2024 r. 80,6%⁶⁹ z nich złożono w ciągu pierwszych 7 dni po ogłoszeniu wyników egzaminów maturalnych (tj. od 9 lipca). Z harmonogramu wglądów ustalonego przez OKE wynikało, że osobom wnioskującym w pierwszym tygodniu wyznaczano terminy od 11 lipca, przy czym dla 43% przypadków (2 981 prac) wyznaczono termin wglądu na sierpień. W związku z rosnącą skalą wniosków o wgląd nie prowadzono działań zmierzających do optymalizacji tego procesu (np. udostępnienia prac w formie elektronicznej).

(akta kontroli str. 2155-2172)

Z przekazanych informacji od uczelni wyższych⁷⁰ wynika, że przyjęte regulacje uwzględniały możliwość przeprowadzania rekrutacji uzupełniającej dla osób, które ubiegały się o przyjęcie na studia pierwszego stopnia lub jednolite studia magisterskie na danym kierunku studiów na rok akademicki, na który jest przeprowadzana rekrutacja, oraz których wynik egzaminu maturalnego z danego przedmiotu lub przedmiotów został podwyższony w wyniku weryfikacji sumy punktów lub odwołania, o których mowa w art. 44zzz ustawy o systemie oświaty⁷¹. Rekrutacja na tych uczelniach odbywała się w systemie ciągłym lub etapowym, co pozwalało na dokonywanie zmian wyników kandydata i korygowanie jego miejsca na liście rankingowej, jednakże przy założeniu, że kandydat wziął udział w rekrutacji. Osoby, którym podwyższono wyniki i osiągnęły wymagany próg punktowy były przyjmowane na studia.

NIK zauważyła jednak, że proces rekrutacyjny ma ograniczenia czasowe, tj. w większości uczelni do końca września. Kandydat, który z podwyższonym wynikiem egzaminu maturalnego, zgłosił się już po zakończeniu postępowania rekrutacyjnego na dany kierunek studiów mógł złożyć jedynie, w terminie 14 dni, odwołanie od decyzji o odmowie przyjęcia na studia.

(akta kontroli str. 1041-1353)

W latach 2021 – 2023 liczba wniosków o weryfikację sumy punktów, o których mowa w art. 44 zzz ust. 3 ustawy o systemie oświaty, systematycznie wzrastała:

⁶⁶ W tym w 2022 r. – 571 arkuszy (średnio 44 dziennie), w 2023 r. – 670 arkuszy (średnio 45 dziennie), a w 2024 r. 1 135 arkuszy (średnio 51 dziennie)

⁶⁷ W tym koszty obsługi wynosiły 96,0 tys. zł, pozostałe koszty dotyczyły najmu sal w szkołach

⁶⁸ Stan wg danych otrzymanych na dzień 29 listopada 2024 r.

⁶⁹ Tj. 6 933

⁷⁰ W związku z kontrolą NIK uzyskała informacje od 21 uczelni publicznych w zakresie przyjętych rozwiązań przeprowadzania rekrutacji dla osób, których wynik egzaminu maturalnego z danego przedmiotu lub przedmiotów został podwyższony w wyniku weryfikacji sumy punktów lub odwołania

⁷¹ Art. 70 ust. 2 Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce (tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 1571) stanowi, że uczelnia uwzględnia możliwość przeprowadzania rekrutacji uzupełniającej dla osób, które ubiegały się o przyjęcie na studia pierwszego stopnia lub jednolite studia magisterskie na danym kierunku studiów na rok akademicki, na który jest przeprowadzana rekrutacja, oraz których wynik egzaminu maturalnego z danego przedmiotu lub przedmiotów został podwyższony w wyniku weryfikacji sumy punktów lub odwołania, o których mowa w art. 44zzz ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty

z 1569⁷² (tj.41,8% ogółu dokonanych wglądów) w 2021 r. do 2265 (tj. 43,9%) w 2023 r.⁷³ Pozytywnie rozpatrzono podwyższając wynik egzaminu w 2021 r. w odniesieniu do 37,7% wniosków o weryfikację (592) a w 2023 r. - do 44,7% (1013). Z kolei w 2024 r. złożono 1909 wniosków o weryfikację sumy punktów (tj. 42,6% ogółu dokonanych wglądów)⁷⁴, z tego pozytywnie rozpatrzono 31,6% (604). Spośród dokonanych zmian sumy punktów najwięcej dotyczyło przedmiotów: biologia i chemia (odpowiednio od 273 i 124 prac w 2021 r. do 196 i 154 w 2024 r.⁷⁵) oraz języka polskiego (od 99 w 2021 r. do 125 prac w 2024 r.)⁷⁶ Największy odsetek rozpatrzonych pozytywnie wniosków, skutkujących zmianą świadectw dojrzałości dotyczył przedmiotu biologia (od 51,7% w 2021 r. do 39,0% w 2024 r.⁷⁷), chemia (od 52,3% w 2021 r. do 48,6% w 2024 r.⁷⁸) oraz język polski (od 30,7% w 2021 r. do 24,0% w 2024 r.⁷⁹).

Największe zmiany sumy punktów, dotyczyły przykładowo egzaminów z języka polskiego w 2021 r. – podwyższenie wyniku o 18 punktów w przypadku dwóch prac oraz w 2024 r. – o 19 punktów w jednej pracy.

Z kolei odsetek egzaminatorów, którzy popełnili błędy merytoryczne przy ocenianiu zadań egzaminacyjnych i błędy te zostały ujawnione w wyniku weryfikacji wynosił z języka polskiego (poziom podstawowy i rozszerzony) - 10% egzaminatorów w 2021 r., odpowiednio 15% i 28% w 2022 r., 38% i 46% w 2023 r. oraz 34% i 33% w 2024 r., chemii – od 46% egzaminatorów w 2021 r. do 70% z nich w 2024 r.⁸⁰ a w odniesieniu do biologii – aż 60% w 2021 r. do 74% egzaminatorów w 2024 r.⁸¹

Pomimo skali błędów merytorycznych w ocenianiu prac blisko 98,0% ankietowanych egzaminatorów stwierdziło, że ocenianie zadań z arkuszy egzaminacyjnych nie sprawiało im trudności merytorycznych.

(akta kontroli str. 1592-1633, 1691-1696)

Na wypłatę wynagrodzeń z tytułu umów cywilnoprawnych zawieranych z egzaminatorami, w ramach obsługi procesu weryfikacji sumy punktów poniesiono w OKE, w badanym okresie, łącznie 237,1 tys. zł, przy czym koszty corocznie wzrastały z 36,3 tys. zł w 2021 r. do 87,4 tys. zł w 2024 r.

(akta kontroli str. 2031-2040)

Jako główne przyczyny błędów merytorycznych w ocenianiu prac popełnianych przez egzaminatorów eksperci OKE wskazywali: potencjalne trudności z rzetelnym przyswojeniem przez egzaminatorów obowiązujących zasad oceniania wypowiedzi pisemnych w Formule 2023, obciążenie nauczycieli polonistów w sesji egzaminacyjnej, jak również stan psychofizyczny podczas

⁷² Jedna osoba mogła złożyć wnioski o wgląd do kilku swoich arkuszy egzaminacyjnych, dlatego podane wartości odnoszą się do tzw. osoboarkuszy

⁷³ W 2022 r. złożono 1920 wniosków o weryfikację sumy punktów (tj. 46,6% ogółu dokonanych wglądów), z tego pozytywnie rozpatrzono 32,2% z nich (619)

⁷⁴ Wg stanu na 12 listopada 2024 r.

⁷⁵ W latach 2022 – 2023 z przedmiotu biologia odpowiednio 208 i 284 prace a z chemii odpowiednio 183 i 213 prace)

⁷⁶ W latach 2022 – 2023 odpowiednio 136 i 329 prac

⁷⁷ W latach 2022 – 2023 wyniósł odpowiednio 36,3% i 28,4%

⁷⁸ W latach 2022 – 2023 wyniósł 59,2%

⁷⁹ W latach 2022 – 2023 wyniósł odpowiednio 30,2% i 49,3%

⁸⁰ W latach 2022 – 2023 odpowiednio 65% i 78% egzaminatorów

⁸¹ W latach 2022 – 2023 odpowiednio 63% i 75% egzaminatorów

sprawdzania, nieuważność, brak koncentracji, automatyzm pracy, poziom zaangażowania i odpowiedzialności za wykonywane zadania, umiejętność pracy w pomieszczeniu z innymi egzaminatorami czy problemy z przygotowaniem merytorycznym egzaminatorów i brak dogłębnej analizy i ewentualnego powtórnego sprawdzenia pracy przez egzaminatora. Z kolei różnice w ocenie pracy przez egzaminatora i egzaminatora-weryfikatora lub eksperta OKE mogły w ich opinii wynikać z charakteru udzielonych przez zdających odpowiedzi, które często były nieczytelne, chaotyczne, obarczone licznymi skreśleniami i poprawkami.

(akta kontroli str. 1664-1690)

W OKE informacje o wyniku weryfikacji przekazywane były zdającym wyłącznie w formie pisemnej listem poleconym. Nie korzystano z możliwości przesyłania informacji drogą elektroniczną, tj. za pomocą trybu przewidzianego w podrozdziale 15.5 pkt 17 informacji o sposobie organizacji i przeprowadzania egzaminu maturalnego w latach szkolnych 2021 - 2024 r.⁸².

Dyrektor OKE wyjaśniła, że data doręczenia odpowiedzi jest istotna w przypadku, gdy wnioskujący absolwent chciałby odwołać się od decyzji OKE, a takie potwierdzenie jest możliwe w przypadku doręczenia pocztą tradycyjną. Wyjaśniła również, że informowanie drogą elektroniczną związane byłoby z koniecznością zatrudnienia osób, które skanowałyby odpowiedź, zabezpieczały hasłem, a następnie wysyłały a ponadto przesłanie wiadomości nie jest potwierdzeniem jej odbioru a jeśli podczas wysyłania wiadomości zostanie ustawiona konieczność potwierdzenia odbioru, to odbiorca może ją zignorować.

(akta kontroli str. 940-1015, 2005-2017)

Dyrektor wyjaśniła, że wprowadzenie rozwiązań umożliwiających dostęp absolwentów do wyniku weryfikacji sumy punktów w formie elektronicznej byłoby możliwe, ale wymagałoby stworzenia narzędzi m.in. umożliwiających bezpośrednio zamieszczanie odpowiedzi w systemie, bez konieczności skanowania często wielostronicowych odpowiedzi, stosowanie zautomatyzowanego podpisywania wielu odpowiedzi oraz uznania daty zamieszczenia odpowiedzi jako datę jej otrzymania przez absolwenta.

(akta kontroli str. 2005-2017)

W latach 2021 – 2024 zdający złożyli do Kolegium Arbitrażu Egzaminacyjnego⁸³ łącznie 509 odwołań od wyniku weryfikacji sumy punktów z części pisemnej egzaminu maturalnego w zakresie 971 zadań, z czego najwięcej w 2021 r. i 2022 r. odpowiednio 157 i 126 odwołań w zakresie odpowiednio 360 i 219 zadań⁸⁴. W wyniku odwołań w okresie objętym kontrolą, w 32 zadaniach arbitrzy podnieśli sumę punktów łącznie o 74 punkty. W szczególności w 2021 r. w 13 zadaniach podniesiono sumę punktów łącznie o 42 (w tym o 30 punktów

⁸² Publikowanych corocznie w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie CKE

⁸³ Dalej: KAE

⁸⁴ W pozostałych latach 2023 – 2024 złożono odpowiednio 121 i 105 odwołań w zakresie odpowiednio 210 i 182 zadań

w zadaniach z języka polskiego) a w 2022 r. w 10 zadaniach o 10 punktów (w tym po 3 punkty w zadaniach z biologii i historii)⁸⁵.

Wicedyrektor OKE wyjaśnił, że wszystkie przypadki odwołań do KAE obejmowano w OKE ponowną weryfikacją (z udziałem ekspertów) w odniesieniu do argumentów przedstawianych przez zdającego w uzasadnieniu. Pozytywnie rozpatrzone w KAE odwołania dotyczyły sytuacji, gdy w wyniku ponownej weryfikacji w OKE nie ujawniono błędu w ocenie pracy. Wyjaśnił również, że okoliczności, które powodują rozbieżności w ocenie zadań między ekspertem OKE a arbitrami, wynikają głównie z faktu możliwych różnych interpretacji wypowiedzi zdających.

(akta kontroli str. 1691-1696, 2018-2028)

W okresie objętym kontrolą CKE przeprowadziła w OKE 11 kontroli, z tego dwie w zakresie sprawdzania i oceniania egzaminu maturalnego, będące efektem złożonych skarg i sygnałów o nieprawidłowościach w realizacji tego zadania. Kontrole ujawniły nieprawidłowości przy sprawdzaniu i ocenianiu prac maturalnych w 2021 r. z języka polskiego oraz z języka angielskiego, wynikające z nieprzestrzegania przez czterech egzaminatorów zasad oceniania rozwiązań zadań.

W przypadku weryfikacji 34 sprawdzonych i ocenionych prac maturalnych z języka polskiego⁸⁶ w ponad połowie z nich ujawniono niezgodności w ocenianiu polegające na zaniżeniu lub zawyżeniu liczby punktów przyznanych przez egzaminatora za wypracowania maturalne⁸⁷. Natomiast w odniesieniu do czterech prac, objętych weryfikacją liczby punktów (na wniosek maturzysty), uznano za zasadne podwyższenie liczby punktów w przypadku dwóch prac a w pozostałych za niezasadne, wskazując, iż powinny one otrzymać mniejszą liczbę punktów niż przyznana przez egzaminatora. Realizując zalecenia pokontrolne, Dyrektor OKE przeprowadziła postępowanie zakończone wydaniem decyzji o skreśleniu egzaminatora z listy egzaminatorów z języka polskiego za nieprzestrzeganie zasad oceniania rozwiązań zadań.

Z kolei w wyniku kontroli sześciu wniosków o weryfikację punktów z języka angielskiego stwierdzono, że proces weryfikacji przebiegał właściwie a podwyższenie wyników było we wszystkich wnioskach uzasadnione i skorygowało błędy popełnione przez egzaminatorów. W przypadku jednej pracy w wyniku weryfikacji przez OKE przyznano o jednej punkt mniej niż w ocenie CKE. Jednocześnie CKE wskazało na skalę niewłaściwej oceny zadań przez trzech egzaminatorów⁸⁸, zalecając przeanalizowanie prac ocenionych przez egzaminatorów, którzy popełnili rażące błędy.

Realizując zalecenia pokontrolne, Dyrektor OKE dokonał analizy wszystkich prac maturalnych z języka angielskiego ocenianych przez wskazanych trzech egzaminatorów. Wynikało z niej, że dwóch egzaminatorów błędnie oceniło

⁸⁵ W pozostałych latach 2023 – 2024 odpowiednio w: 4 i 5 zadaniach podniesiono sumę punktów odpowiednio o 7 (w tym po 3 punkty w zadaniach z j. polskiego i historii) i 15 (w tym o 14 punktów w zadaniach z j. polskiego)

⁸⁶ Dotyczyło to prac uczniów jednego z wielkopolskich liceów ogólnokształcących

⁸⁷ Tj. w kryterium Styl tekstu niezgodnie z kryteriami oceniono 16 prac, a w kryterium Poprawność zapisu – 14 prac

⁸⁸ W szczególności zadań otwartych krótkiej odpowiedzi oraz w zakresie weryfikacji prac i konieczność podniesienia oceny o więcej niż jeden punkt

ponad 41% prac⁸⁹ a trzeci - 26,7% prac. W związku z powyższym Dyrektor OKE przeprowadziła postępowanie administracyjne zakończone wydaniem decyzji o skreśleniu dwóch egzaminatorów z listy egzaminatorów z języka angielskiego za nieprzestrzeganie zasad oceniania rozwiązań zadań. Z kolei w odniesieniu do trzeciego egzaminatora wdrożono działania zmierzające do poprawy jakości jego pracy⁹⁰, przy czym nie powołano go do zespołu sprawdzającego prace podczas sesji maturalnej w kolejnym roku.

(akta kontroli str. 1577-1591)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Dyrektor OKE nie zapewniła wystarczających mechanizmów, m.in. w ramach kontroli zarządczej, pozwalających na określenie w sposób rzetelny poziomu istotności ryzyk wystąpienia błędów merytorycznych lub technicznych popełnianych przez egzaminatorów w czasie sprawdzania i oceniania prac egzaminacyjnych. W efekcie, wprowadzone w OKE regulacje i podejmowane na ich podstawie działania mające na celu poprawę jakości oceniania prac nie ograniczały skutecznie skali i zakresu błędów popełnianych przez egzaminatorów.

Tym samym Dyrektor OKE nie zapewniła skutecznej i efektywnej kontroli zarządczej, o której mowa w art. 69 ust. 1 pkt 2 ufp w obszarze realizacji zadań dotyczących sprawdzania i oceniania egzaminu maturalnego.

Pomimo realizacji w latach 2021-2024 (do marca) działań przewidzianych w procedurze, tj. m.in. weryfikacji błędów popełnionych przez egzaminatorów, informowania egzaminatora o popełnionych błędach, ćwiczeń doszkalających dla egzaminatora, a nawet wykreślenia danego egzaminatora z ewidencji egzaminatorów, w kolejnych latach odsetek egzaminatorów, którzy popełnili błędy merytoryczne przy ocenianiu zadań z poszczególnych przedmiotów egzaminacyjnych sukcesywnie wzrastał od poziomu 10,1% w 2021 r. przez 10,7%, 18,5% w 2023 r. aż po 19,9% w 2024 r. Dla poszczególnych przedmiotów egzaminacyjnych wskaźnik ten wynosił odpowiednio:

- język polski pp i pr: 10% (łącznie) w 2021 r., 15% i 28% w 2022 r., 38% i 46% w 2023 r. oraz 34% i 33% w 2024 r.,
- matematyka pp i pr: 3% i 6%, 2% i 5%, 7% i 12% oraz 4% i 16%,
- chemia: 46%, 65%, 78% i 70%,
- biologia: 60%, 63%, 75% i 74%.

Jakość oceniania prac egzaminacyjnych w okresie objętym kontrolą nie tylko nie poprawiła się, ale znacząco się pogorszyła, a w OKE pomimo posiadania wyników analizy tej jakości nie wprowadzano (do marca 2024 r.) zmian regulacji. W konsekwencji nie wdrażano nowych rozwiązań zmierzających do skutecznego ograniczenia skali i zakresu błędów popełnianych przez egzaminatorów.

(akta kontroli str. 1592-1618)

⁸⁹ Tj. odpowiednio 47,6% i 41,3% prac

⁹⁰Tj. uczestniczył on w konsultacjach on-line, rozwiązywał zadania udostępnione egzaminatorom na platformie internetowej

NIK wskazuje, że w prowadzonym w OKE rejestrze ryzyk w każdym roku identyfikowane było ryzyko dotyczące wystąpienia błędów merytorycznych „i/lub” technicznych popełnianych przez egzaminatorów w czasie sprawdzania i oceniania prac egzaminacyjnych. Poziom ryzyka określany był niezmiennie jako umiarkowany a przeciwdziałanie miało stanowić formę reakcji na ryzyko. Zaplanowane działania miały polegać na przeprowadzeniu ćwiczeń dla egzaminatorów (na platformie internetowej) powołanych do pracy w danej sesji, przeprowadzeniu ćwiczeń kontrolnych po szkoleniu egzaminatorów z zasad oceniania oraz ewentualnym doszkoleniu egzaminatorów przed rozpoczęciem sprawdzania i oceniania.

(akta kontroli str. 781-854, 2173-2176)

Wicedyrektor OKE stwierdził, że w jego opinii nie jest możliwe, zmierzenie efektywności podejmowanych w Komisji działań zmierzających do podniesienia jakości oceniania prac egzaminacyjnych, jednak podejmowane przez ekspertów Komisji działania uświadamiają egzaminatorom konieczność rzetelnego i odpowiedzialnego podejścia do swoich obowiązków oraz dają możliwość doskonalenia umiejętności rozwiązywania zadań egzaminacyjnych na podstawie zasad oceniania, także poza sesją egzaminacyjną, co w efekcie ma wpływ na poprawę ich umiejętności oceniania.

(akta kontroli str. 2018-2028)

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o prowadzenie rzetelnej analizy ryzyk związanych z procesem sprawdzania i oceniania prac egzaminacyjnych, w szczególności w zakresie ich poziomu oraz podjęcia działań zmierzających do skutecznego ograniczenia skali i zakresu błędów popełnianych przez egzaminatorów.

Uwagi Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne sporządzono w postaci elektronicznej z użyciem kwalifikowanych podpisów elektronicznych.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Poznań, 19 lutego 2025 r.

Kontroler

Aneta Kalinowska

Starszy inspektor kontroli
państwowej

/-/

Najwyższa Izba Kontroli

Delegatura w Poznaniu

Dyrektor

Karolina Wirszyć-Sitkowska

/-/

Zmian w wystąpieniu
pokontrolnym dokonał:

z up. Przemysław Grad

p.o. Wicedyrektor

Najwyższa Izba Kontroli

Delegatura w Poznaniu

/podpisano elektronicznie/